

ΣΕΝΑΡΙΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΜΕ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Α1) ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

1. ΤΙΤΛΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Διασχίζοντας το χώρο μέσα από το χρόνο:
Το δημοτικό τραγούδι και το γεφύρι της Άρτας

2. ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Γνωστικό/ά αντικείμενα του σεναρίου
Νεοελληνική Λογοτεχνία, Αισθητική Αγωγή, Λαογραφία, Πληροφορική

Ιδιαίτερη περιοχή του γνωστικού αντικειμένου
Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Γυμνασίου: *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Δημοτικό τραγούδι, Του γιοφουριού της Άρτας*, Ο.Ε.Δ.Β., σ. 12-14.

Συμβατότητα με το ΑΠΣ και ΔΕΠΠΣ

Τόσο η επιλογή του κειμένου όσο και η προτεινόμενη διδακτική προσέγγισή του είναι απόλυτα συμβατές με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) της Γ΄ Γυμνασίου και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ).

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος της λογοτεχνίας είναι η ενδυνάμωση της μορφωτικής επάρκειας της επικοινωνιακής ικανότητας και της συναισθηματικής ανάπτυξης των μαθητών/τριών μέσα από την ανάγνωση, την κατανόηση και την ερμηνεία αξιόλογων έργων. Η μελέτη των λογοτεχνικών κειμένων ως φορέων εθνικών, οικουμενικών και διαπολιτισμικών αξιών διευρύνει τα όρια της εμπειρίας και ευαισθησίας των μαθητών/τριών και τους καθιστά ικανούς να αξιοποιούν ενεργητικά τη γνώση¹.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο των γενικών στόχων, προβλέπεται η διδασκαλία του δημοτικού τραγουδιού ως βασικού φορέα παραδοσιακών αξιών και μορφών ζωής που σχετίζονται με την κοινωνία της υπαίθρου και μέσω αυτού η εμβάθυνση στις αξίες και τις δομές αυτής της κοινωνίας².

Το ΑΠΣ ως στόχο της διδασκαλίας της προφορικής λαϊκής ποίησης θέτει την κατανόηση της λειτουργικότητάς της και τη γνωριμία των βασικών τεχνολογικών μοτίβων της. Η ενότητα αυτή μπορεί να διεγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών, προσφέρει τη δυνατότητα δημιουργικής ανάγνωσης, ερμηνείας και κριτικής και επιτρέπει τόσο την εφαρμογή σύγχρονων τεχνικών διδασκαλίας και μάθησης όσο και τη διαθεματική προσέγγιση³. Στο πλαίσιο των ενδεικτικών προτεινόμενων διαθεματικών δραστηριοτήτων εντάσσονται αυτές που πραγματοποιούνται στην ιδιαίτερη περιοχή του γνωστικού αντικειμένου. Επιπρόσθετα, η συγκεκριμένη διδακτική ενότητα προσφέρει τη δυνατότητα προσέγγισής της με την αξιοποίηση εναλλακτικών υποστηρικτικών μέσων, όπως οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) και το διαδίκτυο.

3. α) ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

¹ Βλ. ΥΠΕΠΘ, Π.Ι., *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για την υποχρεωτική εκπαίδευση*, Φ.Ε.Κ. 303/13-03-03, τχ. Β΄, σ. 3795 κεξ.

² Βλ. ό.π., σ. 3796.

³ Βλ. ό.π., σ. 3802.

Οι προαπαιτούμενες γνώσεις είναι ποικίλες. Οι μαθητές πρέπει να γνωρίζουν τα παρακάτω: α) τα γραμματολογικά στοιχεία της εισαγωγής του σχολικού βιβλίου για το Δημοτικό τραγούδι, β) τα εργαλεία του Η/Υ που θα χρησιμοποιηθούν, ώστε να εξασφαλιστεί η δυνατότητα εφαρμογής των δραστηριοτήτων που περιγράφονται παρακάτω.

β) ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Οι προαπαιτούμενες γνώσεις για καθηγητή είναι ποικίλες. Ο καθηγητής πρέπει να γνωρίζει τα παρακάτω: α) το ΔΕΠΣ και ΑΠΣ για το μάθημα της Λογοτεχνίας, β) τη γραμματολογία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και ιδιαίτερα τα του Δημοτικού τραγουδιού, γ) το ίδιο το κείμενο, δ) τα εργαλεία του Η/Υ που θα χρησιμοποιηθούν, ώστε να εξασφαλιστεί η δυνατότητα εφαρμογής των δραστηριοτήτων που περιγράφονται στα φύλλα εργασίας.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Γενικός σκοπός

Η ανάγνωση και η ερμηνευτική προσέγγιση του λογοτεχνικού έργου δίνει τη δυνατότητα για διαμόρφωση σκεπτόμενων δρώντων ατόμων, ικανών να κατανοήσουν τις πληροφορίες και τα δεδομένα του κόσμου και να παρεμβαίνουν στις διαδικασίες της συγκρότησής του. Ταυτόχρονα, επιτυγχάνεται η συγκινησιακή βιωματική συμμετοχή και ανταπόκριση του αναγνώστη.

Επιμέρους στόχοι ως προς το γνωστικό αντικείμενο και ως προς τη μαθησιακή διδασκαλία

A. Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

1. Να έρθουν σε επικοινωνία με το δημοτικό τραγούδι και τα ιδιαίτερα τεχνοτροπικά μοτίβα του (χαρακτηριστικά του ύφους του, στερεότυπους τύπους, επαναλαμβανόμενες συντακτικές δομές, περιεκτικότητα των λεκτικών και νοηματικών σχημάτων λόγου κ.ά) και να το απολαύσουν αισθητικά.

2. Να παρατηρήσουν με προσοχή το κείμενο. Να κατανοήσουν το δημοτικό τραγούδι ως βασικό φορέα παραδοσιακών αξιών και με τη μεθοδική και σφαιρική ερμηνεία να αξιοποιήσουν τα κύρια κειμενικά και εξωκειμενικά στοιχεία του, προκειμένου να σχολιάσουν πολυπρισματικά τις διάφορες πτυχές του.

3. Να κατανοήσουν τη σημασία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

B. Παιδαγωγικοί στόχοι

Οι μαθητές/τριες:

1. Να καταστούν ικανοί να προσλάβουν τα ερεθίσματα που δέχονται από το κείμενο, όχι με την έννοια απλώς της καταγραφής γνώσεων, αλλά της μεταβολής στη διανοητική και συναισθηματική τους κατάσταση.

2. Να κατανοήσουν ότι οι πολιτισμικές αξίες συνδέονται με συγκεκριμένο χώρο και χρόνο και κοινωνίες, άρα είναι προσδιορισμένες ιστορικά.

3. Να διαμορφώσουν τις προσωπικές τους στάσεις και πεποιθήσεις απέναντι σε βασικά ζητήματα της ατομικής και κοινωνικής ζωής και να υποβοηθηθούν στη συγκρότηση του δικού τους αξιακού συστήματος.

4. Να ασκηθούν στη συνεργασία μέσω της διδασκαλίας σε ομάδες και ταυτόχρονα να κατανοήσουν ότι η επιστημονική προσέγγιση προϋποθέτει ανακάλυψη, σύγκριση, σύνθεση, συνεργασία, αλλά και μεσολάβηση του ερευνητικού υποκειμένου.

5. Να συνθέτουν το δικό τους προφορικό και γραπτό λόγο.

6. Να καταστούν ικανοί να αυτοαξιολογούνται.

Γ. Στόχοι σε σχέση με ΤΠΕ

Οι μαθητές:

1. Να εξοικειωθούν και να αξιοποιήσουν τις ποικίλες χρήσεις των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία, καλλιεργώντας σχετικές δεξιότητες.

Συγκεκριμένα, να εξοικειωθούν στη χρήση ηλεκτρονικών λεξικών και δικτυακών πηγών (νέος γραμματισμός). Να εξοικειωθούν στο διαδικτυακό μαθησιακό περιβάλλον και τη διαδικτυακή ερευνητική διαδικασία με βάση συγκεκριμένα ζητούμενα, ώστε να εργάζονται κριτικά και επιλεκτικά. Να αναπτύξουν την ικανότητα παραγωγής γραπτού λόγου σε περιβάλλον προγραμμάτων επεξεργασίας κειμένου και να αξιοποιήσουν το επεξεργαστή κειμένου ως μέσο δημιουργικής γραφής. Να αντιλαμβάνονται τις τεχνικές κατασκευής του λογοτεχνικού νοήματος και τη δραστηριότητα της λογοτεχνικής γλώσσας. Να καταστούν ικανοί να κατανοούν τα πολυτροπικά κείμενα και να αντιλαμβάνονται τον τρόπο επικοινωνίας των Τεχνών. Να δημιουργήσουν ψηφιακό φάκελο για τη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα, ο οποίος στην πορεία του διδακτικού έτους, εμπλουτιζόμενος, θα μπορούσε να εξελιχθεί σε ψηφιακό αρχείο για το μάθημα της λογοτεχνίας⁴.

Όλοι οι παραπάνω στόχοι (διδασκτικοί, παιδαγωγικοί, στόχοι σε σχέση με ΤΠΕ), με τις ποικίλες μεθόδους και τις διαφορετικές τεχνικές, συνυπηρετούν τις γενικές αρχές της εκπαίδευσης, ώστε τα εκπαιδευόμενα άτομα να καταστούν ικανά να αντιμετωπίζουν με επιτυχία προβλήματα και επιπλέον να διαμορφώνουν άποψη και να λειτουργούν ως υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο και απαιτητικό κοινωνικό περιβάλλον⁵.

5. ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΛΟΓΙΣΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (ΤΠΕ)

Όπως προκύπτει από τους παραπάνω στόχους, η χρήση των ΤΠΕ είναι άρρηκτα συνυφασμένη με την πραγματοποίηση του σεναρίου, ώστε η πρόσληψη του έντυπου λογοτεχνικού έργου να επιτευχθεί πολυστρωματικά.

Εξοπλισμός

Ο εξοπλισμός του εργαστηρίου πληροφορικής ή/και αίθουσα με εγκατεστημένο διαδραστικό πίνακα και ατομικούς φορητούς Η/Υ των μαθητών (με ασύρματη σύνδεση) που τους χορηγήθηκαν από το Υπουργείο Παιδείας το σχολικό έτος 2009-2010.

6. ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Ωρα έναρξης: Η ώρα έναρξης συνδέεται με την προετοιμασία που είναι απαραίτητη για την πραγμάτωση του σεναρίου σε σχέση με το χώρο που θα υλοποιηθεί.

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες. Προαιρετικά 3^η με την εποπτεία του καθηγητή ΠΕ19. Όμως, όταν οι μαθητές εργάζονται και ομαδικά, ακολουθώντας τη διερευνητική πορεία για να προσλάβουν τη νέα γνώση, τότε δεν είναι βέβαιο ότι ο προβλεπόμενος χρόνος, με τη στενή έννοια που ορίζεται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα, θα επαρκέσει. Πρόκειται, όμως, πράγματι για «απώλεια» χρόνου;

⁴ Βλ. Ν. Παρίσης, «Η διδασκαλία της Λογοτεχνίας και η σύγχρονη τεχνολογία» τχ. 138/2011, περ. *Νέα Παιδεία*, σ. 44-46.

⁵ Βλ. ΦΕΚ 303/13-03-2003, ό.π.

Μήπως τα Αναλυτικά Προγράμματα θα έπρεπε να αναθεωρηθούν, ως προς αυτή την παράμετρο;

7. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Οι μαθητές θα γνωρίσουν μία από τις καλύτερες και πιο αντιπροσωπευτικές παραλογές της δημοτικής ποίησης και θα μελετήσουν τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του είδους. Παράλληλα θα εφαρμόσουν τις ποικίλες χρήσεις των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία. Βλ. αναλυτικά εδώ στο 2.

8. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Οι μαθητές, όπως έχω διαπιστώσει από την εμπειρία μου και όπως καταγράφεται και στις βιβλιογραφικές πηγές, εκδηλώνουν έντονο ενδιαφέρον, όταν αναζητούν, συλλέγουν, επεξεργάζονται πληροφορίες και παρουσιάζουν το έργο τους μέσα από τη διαδικασία επίλυσης προβλήματος. Οι διαπιστωμένες αυτές αντιλήψεις τους λαμβάνονται υπόψη, ως βασικές συνιστώσες, για το σχεδιασμό των δραστηριοτήτων.

9. ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΜΕ ΤΟ ΑΠΣ

Βλ. εδώ, 2.

10. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Το τμήμα οργανώνεται σε ομάδες (τρεις ομάδες με διάκριση δύο υποομάδων), ώστε να χρησιμοποιηθούν επαρκώς οι ψηφιακοί πόροι. Ανά Η/Υ εργάζονται τρεις μαθητές (υποομάδα) και κατά τη διάρκεια των τελικών δραστηριοτήτων ενώνονται στις τρεις αρχικές ομάδες και στην τελική φάση σε ολομέλεια.

Για να διασφαλιστεί η διαδικασία, έχει προηγηθεί συνεργασία του φιλόλογου με τον καθηγητή πληροφορικής, ώστε οι μαθητές να έχουν εξοικειωθεί με ψηφιακούς πόρους του είδους που θα χρησιμοποιηθούν και να έχει κατακτηθεί η γνώση των εργαλείων που χρησιμοποιούνται για τη συμπλήρωση των φύλλων εργασίας.

11. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

Αναφορά της εκπαιδευτικής μεθόδου-τεχνικής που θα χρησιμοποιηθεί.

Κατά τη διάρκεια του μαθήματος οι περισσότερες διαδικασίες γίνονται με κέντρο τον μαθητή, όχι τον δάσκαλο. Ο φιλόλογος λειτουργεί πρωτίστως καθοδηγητικά και συμβουλευτικά, με σκοπό η ανάγνωση του κειμένου να επιτευχθεί πιο συμμετοχικά. Γι' αυτό η προσέγγιση της διδακτικής ενότητας πραγματοποιείται με ποικίλες μεθόδους και τεχνικές:

- ◆ Ερμηνευτική μέθοδος: αποκρυπτογράφηση του βιωματικού πίσω από τη γλώσσα με άξονες τον ιδεολογικό, τον κειμενικό και τον αναγνώστη-μαθητή.
- ◆ Διερευνητική / Ανακαλυπτική πορεία οικοδόμησης της γνώσης: οι μαθητές αναζητούν, συλλέγουν, επεξεργάζονται πληροφορίες και παρουσιάζουν το έργο τους μέσα από τη διαδικασία επίλυσης προβλήματος.
- ◆ Εποικοδομιστική: οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν ενεργά στην πραγμάτωση των δραστηριοτήτων, χρησιμοποιώντας και προηγούμενες γνώσεις.
- ◆ Ομαδοσυνεργατική: οι ρόλοι και οι εργασίες επιμερίζονται και παράγονται ομαδικές εργασίες.

A2) ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

12. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

α) Περιγραφή των επιμέρους δραστηριοτήτων

Πρώτη διδακτική ώρα

Αφόρμηση

Προβάλλονται, μέσω διαδικτύου, φωτογραφίες γεφυριών της Ηπείρου [ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΓΕΦΥΡΙΑ](#) και τέλος φωτογραφίες του γεφυριού της Άρτας [ΓΕΦΥΡΙ ΑΡΤΑΣ](#). Γίνεται συζήτηση για τις δυσκολίες κατασκευής τέτοιων έργων την παλαιότερη εποχή και για τη χρησιμότητα τους. Στη συνέχεια τίθεται ο προβληματισμός για τη λειτουργικότητα των γεφυριών στη σύγχρονη εποχή με προβολή και πάλι φωτογραφίας του γεφυριού της Άρτας, στην οποία, όμως, απεικονίζεται πλέον και η παράλληλη με το γεφύρι οδική αρτηρία.

Παρουσίαση του τραγουδιού

α) Γίνεται η πρώτη προσέγγιση στο δημοτικό τραγούδι με τη χρήση πολυμέσων. Από το [YOUTUBE](#) προβάλλεται βίντεο στο οποίο η Δ. Σαμίου τραγουδάει το δημοτικό τραγούδι και χορευτικό συγκρότημα το χορεύει. Μετά, προβάλλεται δεύτερο βίντεο από το [YOUTUBE](#) στο οποίο ερμηνεύεται το δημοτικό τραγούδι από ηπειρώτικο παραδοσιακό συγκρότημα. Έτσι, γίνεται εξαρχής κατανοητό ότι τα δημοτικά τραγούδια είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τη μουσική.

β) Ακολουθεί ανάγνωση του τραγουδιού από τη φιλόλογο, ενώ οι μαθητές παρακολουθούν από το σχολικό βιβλίο που βρίσκεται αναρτημένο στο [ΨΗΦΙΑΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ](#).

Στη συνέχεια γίνεται προσπέλαση των άγνωστων λέξεων / δύσκολων σημείων. Μετά, με στοχευμένες ερωτήσεις, ώστε να ανασυρθεί η προηγούμενη γνώση, τίθεται το γραμματολογικό πλαίσιο για την προσέγγιση του συγκεκριμένου τραγουδιού: πολύστιχο αφηγηματικό τραγούδι, παραλογή, που εξιστορεί ένα μύθο/περιστατικό. Επιβεβαιώνεται η γενική κατανόηση και ανιχνεύονται οι πρώτες αντιδράσεις. Παράλληλα διακρίνονται οι ενότητες του τραγουδιού με κριτήριο τις εικόνες.

Διάκριση σε ομάδες και Επεξεργασία του κειμένου

Η συγκρότησή τους συνιστά προδιδακτική ενέργεια⁶. Δημιουργούνται τρεις ομάδες (τρεις οι ενότητες / εικόνες του τραγουδιού) με 6 μαθητές / μαθήτριες η καθεμία και διακρίνονται εσωτερικά σε δύο υποομάδες. Δίνονται ηλεκτρονικά τα φύλλα εργασίας και αρχίζει η επεξεργασία του κειμένου.

Πρώτη και δεύτερη διδακτική ώρα

Επεξεργασία του κειμένου

Η επεξεργασία του δημοτικού τραγουδιού πραγματοποιείται μέσα από τις τρεις ομάδες με βάση τα τρία, αντίστοιχα, φύλλα εργασίας που αξιοποιούνται μέσω Η/Υ:

Α' ομάδα: στίχοι 1-20 [Φύλλο εργασίας Α'](#)

Β' ομάδα: στίχοι 21-34 [Φύλλο εργασίας Β'](#) και

⁶ Βλ. Η. Ματσαγγούρας, *Στρατηγικές διδασκαλίας: Η κριτική σκέψη στη διδακτική πράξη*, εκδ. Gutenberg 2002.

Γ' ομάδα: στίχοι 35-45 [Φύλλο εργασίας Γ'](#).

Στα φύλλα εργασίας δίνονται σαφείς οδηγίες για τις ενέργειες που πρέπει να κάνουν τα μέλη της κάθε ομάδας. Επιπλέον εμπεριέχεται το συγκεκριμένο δημοτικό τραγούδι σε επεξεργάσιμη μορφή. Η κάθε ομάδα μελετάει τους στίχους της ενότητας τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς τη μορφή, με βάση τις δραστηριότητες των φύλλων εργασίας.

Συγκεκριμένα, αρχικά οι ομάδες συλλέγουν πληροφορίες για το γεφύρι της Άρτας στο παρελθόν και στο παρόν. Στη συνέχεια, με αφετηρία συγκεκριμένες αναφορές του κειμένου, προσεγγίζεται το θέμα της ευθύνης του πρωτομάστορα, της θυσίας για το μεγάλο έργο, της δύναμης της κατάρτας, της μοίρας, της αδελφικής αγάπης κ.ά. Επίσης, ανιχνεύουν τα συναισθήματα του πρωτομάστορα και τα συναισθήματα άλλων προσώπων (των μαστόρων και μαθητάδων, της γυναίκας του πρωτομάστορα), υπογραμμίζοντας τις λέξεις με τις οποίες εγγράφονται. Ακόμα, επισημαίνονται τα λιγιστά «χαρακτηριστικά» επίθετα του τραγουδιού και τα πολλά ουσιαστικά και ρήματά του και διερευνάται η ποιότητα του λόγου που προκύπτει από αυτές τις επιλογές. Τέλος, καταγράφονται διαφορετικές εκδοχές για το μύθο.

Παρουσίαση αποτελεσμάτων εργασιών

Οι ομάδες με βάση το υλικό που έχουν συγκεντρώσει τα μέλη τους, διαμορφώνουν τα τελικά τους πορίσματα και τα ανακοινώνουν στην ολομέλεια.

Τέλος, ορίζεται ως παραδοτέα εργασία που θα πραγματοποιηθεί στο εργαστήριο πληροφορικής, σε επόμενη ώρα, η γραπτή σύνθεση (από κάθε ομάδα) μιας δικής της μορφής για τη συγκεκριμένη παραλογή, με αφετηρία τις ερωτήσεις που δίνονται στα φύλλα εργασίας.

Τρίτη διδακτική ώρα / επιβλέπων καθηγητής ΠΕ19

Με εργαλείο τον επεξεργαστή κειμένου, που ευνοεί τον πειραματισμό με τις λέξεις και τη δομή των λογοτεχνικών κειμένων, αναδεικνύοντας στοιχεία της ποιητικής τους, επιχειρείται η πολυστωματική πρόσληψη και η ανάδειξη του παιγνιώδους χαρακτήρα της έντυπης λογοτεχνίας⁷. Έτσι, η κάθε ομάδα επιχειρεί να συνθέσει μια δικιά της μορφή για τη συγκεκριμένη παραλογή (διατηρώντας τον δεκαπεντασύλλαβο), με αντικαταστάσεις λέξεων στον παραδειγματικό και συνταγματικό άξονα, αλλαγή της δομής του κειμένου, χρωματισμούς λέξεων κλπ., με αφετηρία ερωτήσεις που δίνονται στα φύλλα εργασίας και οδηγούν σε διαφορετικές εκδοχές.

β) Εκπαιδευτική μέθοδος-τεχνική/ Αιτιολόγηση

Η ανάγνωση των λογοτεχνικών κειμένων προσφέρει τη δυνατότητα της ανακάλυψης του ανθρώπου και του κόσμου. Δεν αναπαριστά απλώς γνώσεις ή ιδεολογίες, αλλά ανοίγει προοπτικές για την κατανόηση των παραμέτρων που συγκροτούν την πραγματικότητα και γι' αυτό διευκολύνει τη σκέψη. Με μία όμως παραδοσιακή δασκαλοκεντρική διδασκαλία και μέσα από την προεπιλεγμένη ύλη που εγγράφεται στα σχολικά εγχειρίδια *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* και που εν προκειμένω (*Του γιοφυριού της Άρτας*) αποτυπώνει μια επιλεκτική παράδοση με

⁷ Βλ. Σοφία Νικολαΐδου, «Η διδασκαλία της Λογοτεχνίας με ηλεκτρονικούς υπολογιστές», στο ΙΓΥ, *Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη*. σ. 129-140.

«κατάλοιπα στοιχεία»⁸, ο ορίζοντας του μαθητή συναντά τον ιστορικό ορίζοντα του κειμένου και εγκυμονεί ο κίνδυνος ο μαθητής να προσλάβει το λογοτεχνικό κείμενο για αντίγραφο μάλλον παρά για μία ερμηνεία της ζωής. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορούσε το λογοτεχνικό ανάγνωσμα να διαδραματίσει το ρόλο του εκτελεστή μιας αναπαραγωγής μιας συγκεκριμένης ιδεολογίας στο σύνολό της⁹. Όμως, έτσι πώς θα μπορούσε η διδασκαλία της λογοτεχνίας να απελευθερώσει τη σκέψη και τις δυνάμεις των μαθητών, ώστε να αναζητήσουν νέες λύσεις για τα σύγχρονα προβλήματα; Πώς θα διασφαλιζόταν η απελευθέρωση της διδασκαλίας από τις εκάστοτε ιστορικές συγκυρίες και τις εθνικές σκοπιμότητες; Η απάντηση είναι μία διδασκαλία που να μην στηρίζεται στην ερμηνευτική μέθοδο αλλά από την πρώτη φάση της διδασκαλίας μέχρι το τέλος ακολουθεί μια διερευνητική / ανακαλυπτική πορεία οικοδόμησης της γνώσης, κατά την οποία οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν ενεργά στην πραγμάτωση των δραστηριοτήτων, χρησιμοποιώντας και προηγούμενες γνώσεις. Η αξιοποίηση των υπηρεσιών των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας ενισχύει δραστικά την διερευνητική πορεία. Επιπρόσθετα, σε συνδυασμό με τη διδασκαλία σε ομάδες διευκολύνει τη διαφοροποιημένη πρόσληψη της γνώσης και βοηθάει σε μεγαλύτερο βαθμό την ανάπτυξη της κριτικής και τη διατύπωση της προσωπικής άποψης.

Τελικά, με αυτές τις εκπαιδευτικές μεθόδους-τεχνικές, η προσδοκία ότι οι μαθητές μας θα γίνουν ικανοί να διαμορφώνουν άποψη και να λειτουργούν ως υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο και απαιτητικό κοινωνικό περιβάλλον, προβάλλει ως ισχυρή.

γ) Διδακτικό υλικό/μέσα

- 1) Εργαστήριο Πληροφορικής ή αίθουσα με Διαδραστικό πίνακα και ατομικούς Η/Υ.
- 2) Διαδίκτυο
- 3) *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Δημοτικό τραγούδι, *Του γιοφουριού της Άρτας*, εκδ. Ο.Ε.Δ.Β., ψηφιακό βιβλίο
- 4) Φύλλα εργασίας

13. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Χρησιμοποιούνται τρία φύλλα εργασίας, εκτός λογισμικού, ένα για κάθε ομάδα. Στις δραστηριότητες που περιγράφονται στα φύλλα αυτά εγγράφονται οι στόχοι της διδακτικής ενότητας, όπως διατυπώνονται παραπάνω (βλ. εδώ 4). Τα φύλλα κατατίθενται εδώ, στο τέλος.

14. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Διαμορφωτική αξιολόγηση και αναστοχαστική διαδικασία κατά τη διάρκεια εφαρμογής του σεναρίου. Συγκεκριμένα, η επεξεργασία του κειμένου ολοκληρώνεται με μία διαδικασία κριτικού αναστοχασμού, με βάση τους άξονες πρόσληψης του συγκεκριμένου λογοτεχνικού κειμένου και τα πορίσματα των μαθητών. Οι μαθητές καταθέτουν και συζητούν τις προσωπικές τους απόψεις για τα θέματα που προσέγγισαν. Έτσι, αποκαλύπτεται ο βαθμός οικείωσης των παιδιών με το κείμενο και αναδεικνύονται απόψεις και στάσεις τους.

Μέσα από αυτή τη διαδικασία ο φιλόλογος μπορεί να επιβεβαιώσει ή να αναπροσαρμόσει τις μεθόδους του. Επιπρόσθετα, κατά την πορεία όλων των φάσεων

⁸ Για το περιεχόμενο του όρου βλ. Χρυσάνθη Κουμπάρου, *Τα σχολικά εγχειρίδια των «Νεοελληνικών Αναγνωσμάτων» στη Μέση Εκπαίδευση και η ιδεολογία τους (1917-1977)*, εκτ. Ε.Κ.Π.Α., Αθήνα 2000, σ. 79.

⁹ Βλ. ό.π.. σ. 77-81.

του σεναρίου ο καθηγητής παρακολουθώντας τους μαθητές, τους αξιολογεί μέσα από όλη τη διαδικασία, τη συμμετοχή, την εξάσκηση τη συνεργασία, το συνολικό αποτέλεσμα και το παραγόμενο προϊόν. Έτσι εκτιμάει τις δυνατότητες τους με βάση το τρίπτυχο τι γνώριζαν πριν, τι χρειάστηκε να μάθουν και ποιες οι τελικές τους αντιλήψεις. Με τις εργασίες για το σπίτι επιβεβαιώνονται τα παραπάνω.

15. ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

Δίνεται μία προαιρετική ατομική εργασία και μία υποχρεωτική. Βλ. εδώ φύλλα εργασίας.

16. ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Το σενάριο θα μπορούσε να πάρει τη μορφή project. Στο πλαίσιο αυτό θα υπήρχε η δυνατότητα να μελετηθούν ως παράλληλα κείμενα, έργα της αρχαίας και νέας ελληνικής, στα οποία τίθεται το θέμα της θυσίας. Επίσης, θα μπορούσαν να μελετηθούν έργα λογοτεχνών με θέμα *γεφύρια*. Θα μπορούσαν να προσεγγιστούν άλλες παραλλαγές του δημοτικού τραγουδιού και να διερευνηθεί ο τρόπος που αποτυπώνεται το θέμα αυτό στην παράδοση άλλων λαών των Βαλκανίων. Τέλος, το πρόγραμμα θα έκλεινε με εκπαιδευτική επίσκεψη στο γεφύρι της Άρτας και σε άλλα γεφύρια της Ηπείρου.

Το ίδιο σενάριο θα μπορούσε να διδαχθεί με συνεργατικά εργαλεία Web02, π.χ. Cadmos, εννοιολογικό χάρτη cmap κλπ.

Οι μαθητές θα ήταν δυνατόν να δημιουργήσουν ψηφιακό φάκελο για τη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα, ο οποίος θα εμπλουτιζόταν και με υλικό που θα επέλεγαν μόνοι τους οι μαθητές, αφού είχαν εξοικειωθεί με τον καθηγητή πληροφορικής για την αξιολόγηση ιστοσελίδων. Στην πορεία του διδακτικού έτους, ο ψηφιακός φάκελος, εμπλουτιζόμενος, θα μπορούσε να εξελιχθεί σε ψηφιακό αρχείο για το μάθημα της Λογοτεχνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ / ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

ΙΤΥ, *Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη*.

Κουμπάρου Χρυσάνθη, *Τα σχολικά εγχειρίδια των «Νεοελληνικών Αναγνωσμάτων» στη Μέση Εκπαίδευση και η ιδεολογία τους (1917-1977)*, εκτ. Ε.Κ.Π.Α., Αθήνα 2000.

Ματσαγγούρας Ηλίας, *Στρατηγικές διδασκαλίας: Η κριτική στη διδακτική πράξη*, εκδ. Gutenberg, 2002.

Νικολαΐδου Σοφία, «Η διδασκαλία της Λογοτεχνίας με ηλεκτρονικούς υπολογιστές», στο ΙΤΥ, *Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη*. σ. 129-140.

Παρίσης Ν., «Η διδασκαλία της Λογοτεχνίας και η σύγχρονη τεχνολογία» τχ. 138/2011, περ. *Νέα Παιδεία*, σ. 44-46.

ΥΠΑΜΘ, Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο.

ΥΠΕΠΘ, Π.Ι., *Βιβλίο εκπαιδευτικού*, εκδ. Ο.Ε.Δ.Β. 2008.

ΥΠΕΠΘ, Π.Ι., *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για την υποχρεωτική εκπαίδευση*, Φ.Ε.Κ. 303/13-03-03, τχ. Β΄.

ΥΠΕΠΘ, Π.Ι., *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Γ΄ Γυμνασίου, εκδ. Ο.Ε.Δ.Β. 2010.

Διαδικτυακοί τόποι (τελευταία προσπέλαση 29/10/2011)

- <http://digitalschool.minedu.gov.gr>
 - <http://www.greek-language.gr>
 - <http://el.wikipedia.org/>
 - <http://www.youtube.com/>
 - <http://www.google.gr>
 - <http://www.apodimos.com>
 - <http://www.e-leptokarya.gr>
 - <http://palo.gr>
 - <http://epirous.org>
-

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Α΄

1α) Ας περπατήσουμε σε [ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΓΕΦΥΡΙΑ](#) και στο [ΓΕΦΥΡΙ ΑΡΤΑΣ](#).

1β) Στη συνέχεια, πλοηγηθείτε στην ιστοσελίδα της [ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ](#) και στον [ΟΔΗΓΟ ΗΠΕΙΡΟΥ](#) και διαβάστε για την ιστορία του γεφυριού της Άρτας και άλλες πληροφορίες που υπάρχουν για το γεφύρι αυτό. Συζητήστε και κρατήστε σημειώσεις: Πότε κατασκευάστηκε το γεφύρι της Άρτας; Με τι υλικό κτίστηκε; Οι συνθήκες κατασκευής του ήταν εύκολες ή όχι; Γιατί; Εκείνη την εποχή, ποιες ανάγκες εξυπηρετούσε το χτίσιμό του; Σήμερα, αυτό το γεφύρι είναι απαραίτητο για την επικοινωνία των ανθρώπων;

1γ) Τώρα, από το [YOUTUBE](#) ας παρακολουθήσουμε βίντεο στο οποίο η Δ. Σαμίου τραγουδάει το δημοτικό τραγούδι και χορευτικό συγκρότημα χορεύει.

1δ) Ας δούμε ένα ακόμα βίντεο από το [YOUTUBE](#) στο οποίο ερμηνεύεται το δημοτικό τραγούδι από ηπειρώτικο παραδοσιακό συγκρότημα.

Α΄ ομάδα: στίχοι 1-20

Του γιοφυριού της Άρτας

Σαράντα πέντε μάστοροι κι εξήντα μαθητάδες 1
γιοφύρι -ν- εθεμέλιωναν στις Άρτας το ποτάμι.
Ολημερίς το χτίζανε, το βράδυ εγκρεμιζόταν.
Μοιριολογούν οι μάστοροι και κλαιν οι μαθητάδες:
"Αλίμονο στους κόπους μας, κρίμα στις δούλεψές μας,
ολημερίς να χτίζουμε το βράδυ να γκρεμιέται."
Πουλάκι edιάβη κι έκατσε αντίκρυ στο ποτάμι,
δεν εκελάηδε σαν πουλί, μηδέ σαν χελιδόνι,
παρά εκελάηδε κι έλεγε ανθρωπινή λαλίτσα:
"Αν δε στοιχειώσετε άνθρωπο, γιοφύρι δε στεριώνει,
και μη στοιχειώσετε ορφανό, μη ξένο, μη διαβάτη,
παρά του πρωτομάστορα την όμορφη γυναίκα,
που έρχεται αργά τ' αποταχύ και πάρωρα το γιόμα."

Τ' άκουσ' ο πρωτομάστορας και του θανάτου πέφτει.
Πιάνει, μηνάει της λυγερής με το πουλί τ' αηδόνι:
Αργά ντυθεί, αργά αλλαχτεί, αργά να πάει το γιόμα,
αργά να πάει και να διαβεί της Άρτας το γιοφύρι.
Και το πουλί παράκουσε κι αλλιώς επήγε κι είπε:
"Γοργά ντύσου, γοργά άλλαξε, γοργά να πας το γιόμα,
γοργά να πας και να διαβείς της Άρτας το γιοφύρι." 20

Να τηνε κι εξανάφανεν από την άσπρη στράτα.
Την είδ' ο πρωτομάστορας, ραγίζεται η καρδιά του.
Από μακριά τους χαιρετά κι από κοντά τους λέει:
"Γεια σας, χαρά σας, μάστοροι και σεις οι μαθητάδες,
μα τι έχει ο πρωτομάστορας και είναι βαργωμισμένος;

"Το δαχτυλίδι το 'πεσε στην πρώτη την καμάρα,
και ποιος να μπει, και πόθος να βγει, το δαχτυλίδι να 'βρει;"
"Μάστορα, μην πικραίνεσαι κι εγώ να πα σ' το φέρω,
εγώ να μπω, κι εγώ να βγω, το δαχτυλίδι να 'βρω."

Μηδέ καλά εκατέβηκε, μηδέ στη μέση επήγε,
"Τράβα, καλέ μ', τον άλυσσο, τράβα την αλυσίδα
τι όλον τον κόσμο ανάγειρα και τίποτες δεν ήβρα."
Ένας πηχάει με το μυστρί κι άλλος με τον ασβέστη,
παίρνει κι ο πρωτομάστορας και ρίχνει μέγα λίθο.

"Αλίμονο στη μοίρα μας, κρίμα στο ριζικό μας!
Τρεις αδελφάδες ήμαστε, κι οι τρεις κακογραμμένες,
η μια 'χτισε το Δούναβη, κι η άλλη τον Αφράτη
κι εγώ η πλιο στερνότερη της Άρτας το γιοφύρι.
Ως τρέμει το καρυόφυλλο, να τρέμει το γιοφύρι,
κι ως πέφτουν τα δεντρόφυλλα, να πέφτουν οι διαβάτες."

"Κόρη, το λόγον άλλαξε κι άλλη κατάρα δώσε,
πόχεις μονάκριβο αδελφό, μη λάχει και περάσει."
Κι αυτή το λόγον άλλαξε κι άλλη κατάρα δίνει:
"Αν τρέμουν τ' άγρια βουνά, να τρέμει το γιοφύρι,
κι αν πέφτουν τ' άγρια πουλιά, να πέφτουν οι διαβάτες,
τι έχω αδελφό στην ξενιτιά, μη λάχει και περάσει.

N. Γ. Πολίτη, *Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού*

2) Διαβάστε προσεκτικά τους στίχους **1-20**.

α) Να υπογραμμίσετε τις λέξεις του τραγουδιού που αποδεικνύουν ότι το χτίσιμο του γεφυριού της Άρτας είναι μια μεγάλη και δύσκολη κατασκευή.

β) Να σημειώσετε με **κόκκινη** γραμματοσειρά τα σημεία του κειμένου, τα οποία φανερώνουν τα συναισθήματα των μαθητάρων και των μαστόρων από το γεγονός ότι το γεφύρι δεν μπορεί να στεριώσει.

γ) Το πουλάκι που εμφανίζεται στο στίχο 7, τι ρόλο διαδραματίζει στην εξέλιξη του μύθου;

δ) Συζητείστε σε ποια θέση βρίσκεται ο πρωτομάστορας, γιατί και πώς νιώθει. Σημειώστε τις σκέψεις σας.

3) Να επισημάνετε με **μεγαλύτερη** γραμματοσειρά τις επαναλήψεις που υπάρχουν στους συγκεκριμένους στίχους.

4) Σημειώστε με **μπλε** χρώμα τα ουσιαστικά, με **κίτρινο** χρώμα τα ρήματα και με **ροζ** χρώμα τα επίθετα των στίχων. Σημειώστε πόσα ουσιαστικά εντοπίσατε. Πόσα ρήματα; Πόσα επίθετα; Τι παρατηρείτε σχετικά; Συζητείστε ποια χαρακτηριστικά αποκτάει ο λόγος με αυτές τις επιλογές που εντοπίσατε.

5) Επισκεφθείτε την ειδησιογραφική ιστοσελίδα [ΠΑΛΛΩ](#) και διαβάστε άρθρο με τίτλο «Γεφύρι της Άρτας η ανέγερση...». Στη συνέχεια ακούστε από το [YOUTUBE](#)

το τραγούδι του Σ. Μάλαμα «Σαν το γεφύρι της Άρτας». Μετά ανατρέξτε στο ηλεκτρονικό λεξικό του [ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ](#) και αναζητήστε τη σημασία (κυριολεκτική και μεταφορική) του ονοματικού συνόλου *γιοφύρι Άρτας*.

Γράψτε 2 προτάσεις με το ονοματικό σύνολο «γεφύρι της Άρτας», στις οποίες θα φαίνεται η μεταφορική του σημασία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3^η ΩΡΑΣ (μάθημα Πληροφορικής)

Αφού ξαναδιαβάσετε **όλο** το δημοτικό τραγούδι, να γράψετε μια **δική σας εκδοχή** για τη συγκεκριμένη παραλογή, με αφετηρία τις ερωτήσεις που ακολουθούν. Σκεφθείτε πρώτα και μετά κάντε τις αλλαγές που θέλετε πάνω στο κείμενο.

Όταν τελειώσετε, θα εκτυπώσετε το κείμενο με τις αλλαγές που θα έχετε κάνει και θα το παραδώσετε στην καθηγήτριά σας.

- 1) Αν επρόκειτο για την κατασκευή ενός μικρού και όχι τέτοιας σημασίας γεφυριού, ποιες λέξεις στο κείμενο θα αλλάζατε;
 - 2) Αν ο πρωτομάστορας δεν αγαπούσε τη γυναίκα του, με ποιες αλλαγές θα το αποτυπώνατε στο δημοτικό τραγούδι;
 - 3) Αν ήσασταν εσείς ο πρωτομάστορας, με ποιο τρόπο θα ειδοποιούσατε τη γυναίκα σας να έρθει στο γεφύρι;
 - 4) Αν βρισκόσασταν στη θέση του πρωτομάστορα, τι θα κάνατε, μόλις μαθαίνατε από το πουλάκι ότι πρέπει να θυσιάσετε τη γυναίκα σας προκειμένου να θεμελιωθεί το γεφύρι;
 - 5) Αν η γυναίκα του πρωτομάστορα δεν ήταν όμορφη, ποιες λέξεις θα σβήνατε από το κείμενο;
 - 6) Αν βρισκόσασταν στη θέση της γυναίκας του πρωτομάστορα, τι θα λέγατε ή τι θα κάνατε, μόλις αντιλαμβανόσασταν ότι γίνεστε θυσία για να στεριώσει το έργο;
-

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Β΄

1α) Ας περπατήσουμε σε [ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΓΕΦΥΡΙΑ](#) και στο [ΓΕΦΥΡΙ ΑΡΤΑΣ](#).

1β) Στη συνέχεια, πλοηγηθείτε στην ιστοσελίδα της [ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ](#) και στον [ΟΔΗΓΟ ΗΠΕΙΡΟΥ](#) και διαβάστε για την ιστορία του γεφυριού της Άρτας και άλλες πληροφορίες που υπάρχουν για το γεφύρι. Συζητήστε και κρατήστε σημειώσεις: Πότε κατασκευάστηκε το γεφύρι της Άρτας; Με τι υλικό κτίστηκε; Οι συνθήκες κατασκευής του ήταν εύκολες ή όχι; Γιατί; Εκείνη την εποχή, ποιες ανάγκες εξυπηρετούσε το χτίσιμό του; Σήμερα, αυτό το γεφύρι είναι απαραίτητο για την επικοινωνία των ανθρώπων;

1γ) Τώρα, από το [YOUTUBE](#) ας παρακολουθήσουμε βίντεο στο οποίο η Δ. Σαμίου τραγουδάει το δημοτικό τραγούδι και χορευτικό συγκρότημα χορεύει.

1δ) Ας δούμε ένα ακόμα βίντεο από το [YOUTUBE](#) στο οποίο ερμηνεύεται το δημοτικό τραγούδι από ηπειρώτικο παραδοσιακό συγκρότημα.

Β΄ ομάδα: στίχοι 21-34

Του γιοφυριού της Άρτας

Σαράντα πέντε μάστοροι κι εξήντα μαθητάδες
γιοφύρι -ν- εθεμέλιωναν στις Άρτας το ποτάμι.
Ολημερίς το χτίζανε, το βράδυ εγκρεμιζόταν.
Μοιριολογούν οι μάστοροι και κλαίν οι μαθητάδες:
"Αλίμονο στους κόπους μας, κρίμα στις δούλεψές μας,
ολημερίς να χτίζουμε το βράδυ να γκρεμιέται."
Πουλάκι edιάβη κι έκατσε αντίκρυ στο ποτάμι,
δεν εκελάηδε σαν πουλί, μηδέ σαν χελιδόνι,
παρά εκελάηδε κι έλεγε ανθρωπινή λαλίτσα:
"Αν δε στοιχειώσετε άνθρωπο, γιοφύρι δε στεριώνει,
και μη στοιχειώσετε ορφανό, μη ξένο, μη διαβάτη,
παρά του πρωτομάστορα την όμορφη γυναίκα,
που έρχεται αργά τ' αποταχύ και πάρωρα το γιόμα."

Τ' άκουσ' ο πρωτομάστορας και του θανάτου πέφτει.
Πιάνει, μηνάει της λυγερής με το πουλί τ' αηδόνι:
Αργά ντυθεί, αργά αλλαχτεί, αργά να πάει το γιόμα,
αργά να πάει και να διαβεί της Άρτας το γιοφύρι.
Και το πουλί παράκουσε κι αλλιώς επήγε κι είπε:
"Γοργά ντύσου, γοργά άλλαξε, γοργά να πας το γιόμα,
γοργά να πας και να διαβείς της Άρτας το γιοφύρι."

Να τηνε κι εξανάφανεν από την άσπρη στράτα. 21
Την είδ' ο πρωτομάστορας, ραγίζεται η καρδιά του.
Από μακριά τους χαιρετά κι από κοντά τους λέει:
"Γεια σας, χαρά σας, μάστοροι και σεις οι μαθητάδες,
μα τι έχει ο πρωτομάστορας και είναι βαργωμισμένος;

"Το δαχτυλίδι το 'πεσε στην πρώτη την καμάρα,
και ποιος να μπει, και ποιος να βγει, το δαχτυλίδι να 'βρει;"
"Μάστορα, μην πικραίνεσαι κι εγώ να πα σ' το φέρω,
εγώ να μπω, κι εγώ να βγω, το δαχτυλίδι να 'βρω."
Μηδέ καλά εκατέβηκε, μηδέ στη μέση επήγε,
"Τράβα, καλέ μ', τον άλυσσο, τράβα την αλυσίδα
τι όλον τον κόσμο ανάγειρα και τίποτες δεν ήβρα."
Ένας πηχάει με το μυστήρι κι άλλος με τον ασβέστη,
παίρνει κι ο πρωτομάστορας και ρίχνει μέγα λίθο.

34

"Αλίμονο στη μοίρα μας, κρίμα στο ριζικό μας!
Τρεις αδελφάδες ήμαστε, κι οι τρεις κακογραμμένες,
η μια 'χτισε το Δούναβη, κι η άλλη τον Αφράτη
κι εγώ η πλιο στερνότερη της Άρτας το γιοφύρι.
Ως τρέμει το καρυόφυλλο, να τρέμει το γιοφύρι,
κι ως πέφτουν τα δεντρόφυλλα, να πέφτουν οι διαβάτες."

"Κόρη, το λόγον άλλαξε κι άλλη κατάρα δώσε,
πόχεις μονάκριβο αδελφό, μη λάχει και περάσει."
Κι αυτή το λόγον άλλαξε κι άλλη κατάρα δίνει:
"Αν τρέμουν τ' άγρια βουνά, να τρέμει το γιοφύρι,
κι αν πέφτουν τ' άγρια πουλιά, να πέφτουν οι διαβάτες,
τι έχω αδελφό στην ξενιτιά, μη λάχει και περάσει."

Ν. Γ. Πολίτη, *Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού*

2) Διαβάστε προσεκτικά τους στίχους **21-34**.

α) Να συζητήσετε τη στάση της γυναίκας του πρωτομάστορα, όταν μαθαίνει ότι είναι στεναχωρημένος, επειδή (όπως της λένε) του έπεσε το δαχτυλίδι στα θεμέλια του γεφυριού. Ποια νομίζετε ότι είναι τα κίνητρα της στάσης της;

β) Να σημειώσετε με **κόκκινη** γραμματοσειρά τα σημεία του κειμένου, τα οποία φανερώνουν τα συναισθήματα του πρωτομάστορα. Συζητήστε σε ποια θέση βρίσκεται, γιατί και πώς νιώθει. Κρατήστε σημειώσεις.

3) Να επισημάνετε με **μεγαλύτερη** γραμματοσειρά τις επαναλήψεις που υπάρχουν στους συγκεκριμένους στίχους.

4) Σημειώστε με **μπλε** χρώμα τα ουσιαστικά, με **κίτρινο** χρώμα τα ρήματα και με **ροζ** χρώμα τα επίθετα των στίχων. Σημειώστε πόσα ουσιαστικά εντοπίσατε. Πόσα ρήματα; Πόσα επίθετα; Τι παρατηρείτε σχετικά; Συζητήστε ποια χαρακτηριστικά αποκτάει ο λόγος με αυτές τις επιλογές που εντοπίσατε.

5) Να υπογραμμίσετε δύο από τις μεταφορές που υπάρχουν στους συγκεκριμένους στίχους. Αν δε θυμάστε τι είναι «μεταφορά», συμβουλευτείτε πρώτα το *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων* στην ιστοσελίδα του [ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ](http://www.psephos.gr).

6) Να συζητήσετε την εικόνα που βλέπετε στους στίχους 33-34. Πώς νομίζετε ότι αισθάνεται η γυναίκα του πρωτομάστορα; Πώς θα νιώθατε εσείς, αν βρισκόσασταν στη θέση της;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3^{ης} ΩΡΑΣ (μάθημα Πληροφορικής)

Αφού ξαναδιαβάσετε **όλο** το δημοτικό τραγούδι, να γράψετε μια **δική σας εκδοχή** για τη συγκεκριμένη παραλογή, με αφετηρία τις ερωτήσεις που ακολουθούν. Σκεφθείτε πρώτα και μετά κάντε τις αλλαγές που θέλετε πάνω στο κείμενο.

Όταν τελειώσετε, θα εκτυπώσετε το κείμενο με τις αλλαγές που θα έχετε κάνει και θα το παραδώσετε στην καθηγήτριά σας.

- 1) Αν επρόκειτο για την κατασκευή ενός μικρού και όχι τέτοιας σημασίας γεφυριού, ποιες λέξεις στο κείμενο θα αλλάζατε;
 - 2) Αν ο πρωτομάστορας δεν αγαπούσε τη γυναίκα του, με ποιες αλλαγές θα το αποτυπώνατε στο δημοτικό τραγούδι;
 - 3) Αν ήσασταν εσείς ο πρωτομάστορας, με ποιο τρόπο θα ειδοποιούσατε τη γυναίκα σας να έρθει στο γεφύρι;
 - 4) Αν βρισκόσασταν στη θέση του πρωτομάστορα, τι θα κάνατε, μόλις μαθαίνατε από το πουλάκι ότι πρέπει να θυσιάσετε τη γυναίκα σας προκειμένου να θεμελιωθεί το γεφύρι;
 - 5) Αν η γυναίκα του πρωτομάστορα δεν ήταν όμορφη, ποιες λέξεις θα σβήνατε από το κείμενο;
 - 6) Αν βρισκόσασταν στη θέση της γυναίκας του πρωτομάστορα, τι θα λέγατε ή τι θα κάνατε, μόλις αντιλαμβανόσασταν ότι γίνεστε θυσία για να στεριώσει το έργο;
-

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Γ'

1α) Ας περπατήσουμε σε [ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΓΕΦΥΡΙΑ](#) και στο [ΓΕΦΥΡΙ ΑΡΤΑΣ](#).

1β) Στη συνέχεια, πλοηγηθείτε στην ιστοσελίδα της [ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ](#) και στον [ΟΔΗΓΟ ΗΠΕΙΡΟΥ](#) και διαβάστε για την ιστορία του γεφυριού της Άρτας και άλλες πληροφορίες που υπάρχουν για το γεφύρι. Συζητήστε και κρατήστε σημειώσεις: Πότε κατασκευάστηκε το γεφύρι της Άρτας; Με τι υλικό κτίστηκε; Οι συνθήκες κατασκευής του ήταν εύκολες ή όχι; Γιατί; Εκείνη την εποχή, ποιες ανάγκες εξυπηρετούσε το χτίσιμό του; Σήμερα, αυτό το γεφύρι είναι απαραίτητο για την επικοινωνία των ανθρώπων;

1γ) Τώρα, από το [YOUTUBE](#) ας παρακολουθήσουμε βίντεο στο οποίο η Δ. Σαμίου τραγουδάει το δημοτικό τραγούδι και χορευτικό συγκρότημα χορεύει.

1δ) Ας δούμε ένα ακόμα βίντεο από το [YOUTUBE](#) στο οποίο ερμηνεύεται το δημοτικό τραγούδι από ηπειρώτικο παραδοσιακό συγκρότημα.

Γ' ομάδα: στίχοι 35-45

Του γιοφυριού της Άρτας

Σαράντα πέντε μάστοροι κι εξήντα μαθητάδες
γιοφύρι -ν- εθεμέλιωναν στην Άρτας το ποτάμι.
Ολημερίς το χτίζανε, το βράδυ εγκρεμιζόταν.
Μοιριολογούν οι μάστοροι και κλαίν οι μαθητάδες:
"Αλίμονο στους κόπους μας, κρίμα στις δούλεψές μας,
ολημερίς να χτίζουμε το βράδυ να γκρεμιέται."
Πουλάκι edιάβη κι έκατσε αντίκρυ στο ποτάμι,
δεν εκελάηδε σαν πουλί, μηδέ σαν χελιδόνι,
παρά εκελάηδε κι έλεγε ανθρωπινή λαλίτσα:
"Αν δε στοιχειώσετε άνθρωπο, γιοφύρι δε στεριώνει,
και μη στοιχειώσετε ορφανό, μη ξένο, μη διαβάτη,
παρά του πρωτομάστορα την όμορφη γυναίκα,
που έρχεται αργά τ' αποταχύ και άρωρα το γιόμα."

Τ' άκουσ' ο πρωτομάστορας και του θανάτου πέφτει.
Πιάνει, μηνάει της λυγερής με το πουλί τ' αηδόνι:
Αργά ντυθεί, αργά αλλαχτεί, αργά να πάει το γιόμα,
αργά να πάει και να διαβεί της Άρτας το γιοφύρι.
Και το πουλί παράκουσε κι αλλιώς επήγε κι είπε:
"Γοργά ντύσου, γοργά άλλαξε, γοργά να πας το γιόμα,
γοργά να πας και να διαβείς της Άρτας το γιοφύρι."

Να τηνε κι εξανάφανεν από την άσπρη στράτα.
Την είδ' ο πρωτομάστορας, ραγίζεται η καρδιά του.
Από μακριά τους χαιρετά κι από κοντά τους λέει:
"Γεια σας, χαρά σας, μάστοροι και σεις οι μαθητάδες,

μα τι έχει ο πρωτομάστορας και είναι βαργωμισμένος;
"Το δαχτυλίδι το 'πεσε στην πρώτη την καμάρα,
και ποιος να μπει, και ποιος να βγει, το δαχτυλίδι να 'βρει;"
"Μάστορα, μην πικραίνεσαι κι εγώ να πα σ' το φέρω,
εγώ να μπω, κι εγώ να βγω, το δαχτυλίδι να 'βρω."

Μηδέ καλά εκατέβηκε, μηδέ στη μέση επήγε,
"Τράβα, καλέ μ', τον άλυσσο, τράβα την αλυσίδα
τι όλον τον κόσμο ανάγειρα και τίποτες δεν ήβρα."
Ένας πηχάει με το μυστρί κι άλλος με τον ασβέστη,
παίρνει κι ο πρωτομάστορας και ρίχνει μέγα λίθο.

"Αλίμονο στη μοίρα μας, κρίμα στο ριζικό μας! 35
Τρεις αδελφάδες ήμαστε, κι οι τρεις κακογραμμένες,
η μια 'χτισε το Δούναβη, κι η άλλη τον Αφράτη
κι εγώ η πλιο στερνότερη της Άρτας το γιοφύρι.
Ως τρέμει το καρύφυλλο, να τρέμει το γιοφύρι,
κι ως πέφτουν τα δεντρόφυλλα, να πέφτουν οι διαβάτες."

"Κόρη, το λόγον άλλαξε κι άλλη κατάρα δώσε,
πόχεις μονάκριβο αδελφό, μη λάχει και περάσει."
Κι αυτή το λόγον άλλαξε κι άλλη κατάρα δίνει:
"Αν τρέμουν τ' άγρια βουνά, να τρέμει το γιοφύρι,
κι αν πέφτουν τ' άγρια πουλιά, να πέφτουν οι διαβάτες,
τι έχω αδελφό στην ξενιτιά, μη λάχει και περάσει". 45

N. Γ. Πολίτη, *Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού*

2) Διαβάστε προσεκτικά τους στίχους **35-45**.

α) Να συζητήσετε τη στάση της γυναίκας του πρωτομάστορα, όταν συνειδητοποιεί ότι γίνεται θυσία για να στεριώσει το γεφύρι. Με ποια λόγια της εκφράζεται αυτή η στάση;

β) Τι νομίζετε ότι εννοεί η γυναίκα του πρωτομάστορα λέγοντας ότι «Τρεις αδελφάδες ήμαστε, κι οι τρεις κακογραμμένες»;

γ) Να σημειώσετε με **κόκκινη** γραμματοσειρά τους στίχους, στους οποίους αποτυπώνεται η κατάρα που δίνει. Συζητήσετε: ποια νομίζετε ότι είναι η σημασία μιας τέτοιας κατάρας; Για ποιο λόγο στη συνέχεια αλλάζει την αρχική της κατάρα; Σημειώστε τις σκέψεις σας.

δ) Προσέξτε τη διατύπωση της νέας κατάρας. Νομίζετε ότι είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

3) Να επισημάνετε με **μεγαλύτερη** γραμματοσειρά τις επαναλήψεις που υπάρχουν στους συγκεκριμένους στίχους.

4) Σημειώστε με **μπλε** χρώμα τα ουσιαστικά, με **κίτρινο** χρώμα τα ρήματα και με **ροζ** χρώμα τα επίθετα των στίχων. Σημειώστε πόσα ουσιαστικά εντοπίσατε. Πόσα

ρήματα; Πόσα επίθετα; Τι παρατηρείτε σχετικά; Συζητείστε ποια χαρακτηριστικά αποκτάει ο λόγος με αυτές τις επιλογές που εντοπίσατε.

5) Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα του [ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ](#). Συμβουλευτείτε το *Λεξικό Λογοτεχνικό Όρων* για να θυμηθείτε τα χαρακτηριστικά του «δημοτικού τραγουδιού». Στη συνέχεια καταγράψτε τα επιγραμματικά, ώστε όταν όλες οι ομάδες ανακοινώσουν τα σχετικά πορίσματα, να συμπληρώσετε ό,τι χρειαστεί.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3^η ΩΡΑΣ (μάθημα Πληροφορικής)

Αφού ξαναδιαβάσετε **όλο** το δημοτικό τραγούδι, να γράψετε μια **δική σας εκδοχή** για τη συγκεκριμένη παραλογή, με αφετηρία τις ερωτήσεις που ακολουθούν. Σκεφθείτε πρώτα και μετά κάντε τις αλλαγές που θέλετε πάνω στο κείμενο.

Όταν τελειώσετε, θα εκτυπώσετε το κείμενο με τις αλλαγές που θα έχετε κάνει και θα το παραδώσετε στην καθηγήτριά σας.

- 1) Αν επρόκειτο για την κατασκευή ενός μικρού και όχι τέτοιας σημασίας γεφυριού, ποιες λέξεις στο κείμενο θα αλλάζατε;
 - 2) Αν ο πρωτομάστορας δεν αγαπούσε τη γυναίκα του, με ποιες αλλαγές θα το αποτυπώνατε στο δημοτικό τραγούδι;
 - 3) Αν ήσασταν εσείς ο πρωτομάστορας, με ποιο τρόπο θα ειδοποιούσατε τη γυναίκα σας να έρθει στο γεφύρι;
 - 4) Αν βρισκόσασταν στη θέση του πρωτομάστορα, τι θα κάνατε, μόλις μαθαίνατε από το πουλάκι ότι πρέπει να θυσιάσετε τη γυναίκα σας προκειμένου να θεμελιωθεί το γεφύρι;
 - 5) Αν η γυναίκα του πρωτομάστορα δεν ήταν όμορφη, ποιες λέξεις θα σβήνατε από το κείμενο;
 - 6) Αν βρισκόσασταν στη θέση της γυναίκας του πρωτομάστορα, τι θα λέγατε ή τι θα κάνατε, μόλις αντιλαμβανόσασταν ότι γίνεστε θυσία για να στεριώσει το έργο;
-

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Δ' (για το σπίτι)

Α, Β, Γ' ομάδα: στίχοι 1-45

- 1) Να απαριθμήσετε σε μία παράγραφο τα χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού που εντοπίσαμε στο τραγούδι «Του γιοφυριού της Άρτας». Για κάθε ένα να παραπέμψετε σε συγκεκριμένους στίχους του κειμένου.
 - 2) Ποια θυσία θα επιλέγατε εσείς να κάνετε προκειμένου να θεμελιωθεί ένα τόσο σημαντικό έργο σαν το γεφύρι της Άρτας; (προαιρετική εργασία)
-

B) ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Το σενάριο πραγματοποιήθηκε σε ένα τμήμα της Γ΄ τάξης, αστικής περιοχής, με 18 μαθητές και μαθήτριες, μετριότατου επιπέδου ως προς την επίδοση, χωρίς καμία εξαίρεση. Εντούτοις, οι μαθητές το παρακολούθησαν με μεγάλο ενδιαφέρον και συμμετείχαν ενεργητικά στη διδακτική διαδικασία. Έτσι, το σενάριο υλοποιήθηκε σύμφωνα με το σχεδιασμό και οι στόχοι που είχαν τεθεί εκπληρώθηκαν.

Βέβαια, παρουσιάστηκαν ορισμένες δυσκολίες που απορρέουν από ποικίλους παράγοντες. Συγκεκριμένα, μια δυσκολία προέκυψε από το γεγονός ότι οι μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με τις ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες. Γι' αυτό το λόγο οι διεργασίες στις ομάδες συναντούσαν προσκόμματα.

Άλλη δυσκολία εντοπίστηκε στην επιφυλακτική στάση των μαθητών απέναντι στο δημοτικό τραγούδι. Όμως, η επιφυλακτικότητά τους ανατράπηκε μόλις το κείμενο του τραγουδιού παρουσιάστηκε σε ερμηνεία της Δ. Σαμίου, οπότε η μουσική απόδοση τους παρέπεμψε σε οικεία βιώματα.

Μία ακόμα δυσκολία προέκυψε από την ίδια τη φύση των εφήβων. Ως γνωστόν, είναι χαρακτήρες ανυπόμονοι και φιλοπερίεργοι. Αυτά τα χαρακτηριστικά τους επιβεβαιώθηκαν σε ακραίο αρνητικό βαθμό τη στιγμή που άνοιξαν τα φύλλα εργασίας και κατά την ιστοξερεύνηση. Δηλαδή, παρατηρήθηκε ότι με την πρώτη προσπέλαση των φύλλων, διέτρεξαν όλο το περιεχόμενό τους και επιχείρησαν άνοιγμα όλων των συνδέσμων ή των δικτυακών τόπων που αναφέρονταν στις δραστηριότητες. Αυτή η δυσκολία αντιμετωπίστηκε με άμεσες παρεμβάσεις της καθηγήτριας σε κάθε ομάδα και σχετικές υποδείξεις. Παρατηρήθηκε, επίσης, ότι όταν οι μαθητές επισκέπτονταν μία συγκεκριμένη ιστοσελίδα, επιχειρούσαν, χωρίς να προβλέπεται στο ερώτημα, να προσπελάσουν τους υπερσυνδέσμους της. Η εποπτεία και η διαρκής καθοδήγηση της καθηγήτριας, όπως και η καταγραφή συγκεκριμένων ενεργειών που περιγράφονται βήμα-βήμα στα φύλλα εργασιών δεν νομίζω ότι θα αρκούσαν για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα αυτό, αν το τμήμα είχε 23 ή περισσότερους μαθητές.

Τέλος, μια δυσκολία απορρέει από τους τεχνικούς παράγοντες, που πάντα μπορεί να ανατρέψουν δομικά στοιχεία του σεναρίου. Για παράδειγμα, στο εργαστήριο ένας Η/Υ, στον οποίο μια ομάδα συμπλήρωνε το φύλλο εργασίας, «κόλλησε» και χρειάστηκε η ομάδα να δουλέψει εξ αρχής σε άλλον, διαθέσιμο Η/Υ. Ακόμα, κάποια ιστοσελίδα που έπρεπε να προσπελαστεί κατά την ολομέλεια, δεν άνοιγε. Αυτές οι τεχνικές δυσκολίες στην πλειοψηφία τους θα είχαν αντιμετωπιστεί, αν η καθηγήτρια είχε διερευνήσει, νωρίτερα, το άνοιγμα όλων των σχετικών με το σενάριο συνδέσμων και διαδικτυακών τόπων από κάθε Η/Υ του εργαστηρίου. Επίσης, η διαδικασία παρουσίασης των πορισμάτων στην ολομέλεια θα ήταν αποδοτικότερη, αν υπήρχε η δυνατότητα να πραγματοποιηθεί σε αίθουσα με διαδραστικό πίνακα, οπότε η διάσπαση της προσοχής των μαθητών θα αντιμετωπιζόταν ευκολότερα.

Η εφαρμογή του σεναρίου ήταν πολύ γόνιμη για την καθηγήτρια, για πολλούς λόγους. Καταρχήν διαπιστώθηκε ότι η επιφύλαξη για το αν αρκεί ο προβλεπόμενος χρόνος για την πραγμάτωση της διδασκαλίας με τις ΤΠΕ, είναι αβάσιμη. Η εξοικείωση των μαθητών μας με τις νέες τεχνολογίες και οι ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες διασφαλίζουν την επάρκεια του διαθέσιμου χρόνου. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι οι ενεργητικές και διερευνητικές μέθοδοι μάθησης, που υποστηρίζονται από τις ΤΠΕ, μπορούν να δημιουργήσουν ρωγμές στη συχνά αδιάφορη στάση που δείχνουν οι εκπαιδευόμενοι κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Έχει πολύ μεγάλη σημασία, το γεγονός ότι νιώθουν πως μπορούν να συμμετέχουν

ενεργά στο μάθημα και μάλιστα, χάρη στον επεξεργαστή κειμένου, να δημιουργούν και να καταθέτουν τις δικές τους «συγγραφικές» εκδοχές.

Βέβαια, δε θα πρέπει να διαφύγει ότι απαιτείται πολύς χρόνος για την προετοιμασία του εκπαιδευτικού για την εφαρμογή ενός σεναρίου. Όμως, ίσως αυτό θα συμβαίνει μόνο μέχρι να μας γίνει οικεία η όλη αυτή διαδικασία.
